

deres egen og ejendommelige Skønhed, have samtidig en vis Lighed, nemlig den, at de begge ere stærkt udsatte for ødelæggende Angreb af Havet. De to Punkter, jeg sigter til, er Møens Klint og Bovbjerg. Om den første behøver jeg ikke at udtale mig. Det er allerede her tidligere skildret, hvilken stor Fare Klintens Skønhed er udsat for, og der er fremsat indtrængende Opfordringer til at gøre Forsøg paa at bevare denne Skønhed. — Ved det andet Punkt, Bovbjerg, gælder det ikke blot om at bevare dets ejendommelige Skønhed, men om meget mere, om at bevare mange Menneskers Hjem og betydelige Værdier. Jeg skal af disse nævne Ferring Sogns Kirke, en ældgammel, ærværdig Bygning med en Klokke med en gammel Indskrift, der regnes for en af de ældste i Landet, og rundt om denne Kirke ligger der Gaarde, der ere udsatte for en sikker Undergang, hvis der ikke gøres noget. Man kunde maaske mene, at jeg overdriver, naar jeg bruger et saa stærkt Udtryk som sikker Undergang, men Kendsgerningerne tale stærkt for, at det er et berettiget Udtryk. Sognets gamle Præstegaard er forlængst opslugt af Havet, Sogneskolen har lidt samme Skæbne, og man kan jo sige sig selv, at man i sin Tid ikke har bygget Præstegaarden og Skolen i en Udkant af Sognet eller ude paa den farefulde Klint. Det ses altsaa deraf, at der maa være opædt af Havet overordentlig store Landstrækninger, inden det naaede Præstegaarden og Skolen. Skolen har jeg selv set blive benyttet som Skole og set den forsvinde i Havet. Nu staar Turen til Kirken, og ikke blot den, men ogsaa de nævnte Gaarde ere udsatte for den sikre Undergang. Og ganske det samme gælder det lidt Syd for liggende Bovbjerg Fyr, der er opført for ikke saa mange Aar siden med meget store Bekostninger. Disse Forhold forekomme mig at være af den Art, at det vel er værd at gøre noget for at bevare saa mange Menneskers Velfærd, foruden at jo ogsaa Staten er interesseret deri. Spørgsmaalet er, om der kan føres et virkeligt Forsvar mod Havet. Thi af dette Spørgsmaals Besvarelse afhænger jo det hele. Jeg haaber, at man vil unde mig nogle Minutter til at fremføre de Momenter, der ere nødvendige til denne Besvarelse.

Da første Gang Tanken om at bevare og sikre vore for Havet mest udsatte Kyster kom frem, hørtes der fra mangen en Side det saa velkendte og forsagte Ord: Hvad kan det nytte? Og selv Kystbeoererne

og Fiskerne, der af egen Erfaring kendte Havets Vælde, har jeg hørt sige: Hvor kan dog nogen tro, at man kan kæmpe mod en saa vældig Magt som Havet? Til Trods for denne stærke Skepsis, lykkedes det dog den i 1874 nedsatte Kystsikringskommission at faa anstillet Forsøg paa Muligheden af en saadan Kamp mod Havet. Man valgte dertil en Klitstrækning, der støder op til Bovbjerg og var stærkt hærget af Havet, hvor hele Klitrækken var saa godt som raseret, og gennem hvilken Havet gentagne Gange havde gjort stærke Indbrud i den bag ved liggende Ferring Sø. Ikke alene Søens rige Fiskebestand var gaaet til Grunde, men, hvad der var meget værre, gennem Søen gik Havet ind og foraarsagede større Ødelæggelser og Oversvømmelser paa det tilgrænsende Nabsogns, Harboøres, Marker og Enge. Her paa denne saa raserede, ødelagte Kyst anlagde man i Aaret 1875—76 de første Høfder. Det er nu 31 Aar siden, og disse Høfder staa endnu den Dag i Dag intakte og virksomme. Og den Klitrække, som man samtidig opførte bag disse Høfder, og som skærmedes af dem, har i Tidens Løb ved Sandflugt og Flyvesand vokset sig stærkere og stærkere, saa at der i de forløbne 31 Aar ikke er sket noget som helst Gennembrud, men tværtimod er Ferring Sø atter bleven til Ferskvandssø, Oversvømmelserne have ikke strakt sig længere ind paa Harboøre, og hele det gamle gode Forhold er blevet retableret. Hvor galt det var forud, glemte jeg at sige. Ved disse Gennembrud, som skete i 1868, 1869 og 1870, blev Ferring Sø næsten en integrerende Del af Havet i den Grad, at det flød med Vraggoods der, og at man ansaa det for nødvendigt at ansætte en Strandfoged paa den østlige Side af Søen i et Sogn, hvor der aldrig før havde været Hav. — De der udførte Høfdebygninger have altsaa medført saadanne Resultater, som jeg her har nævnt. Men ved Siden deraf er der endnu et andet, som er ret bemærkelsesværdigt. Forud for Kystsikringens Begyndelse, altsaa før 1874—75, stod Bovbjerg som et Forbjerg ud i Havet, medens den Kyststrækning, hvor Kystsikringen senere er foretagen, dannede en stærkt indadgaaende Bue. Men nu til Dags er Forholdet ganske omvendt; denne flade, lave, sandede Kyst staar nu meget længere ud i Havet end Bovbjerg, og Bovbjerg er trukket tilbage. Intet kan være et mere iøjnefaldende Vidnesbyrd om, at man kan værne en saadan Kyst, som ved Møens Klint og Bovbjerg, ved Høfder.